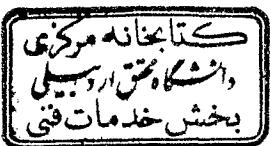

١٠٨٢٧

گروه زبان و ادبیات فارسی

بررسی تطبیقی شخصیت زن در آثار محمود دولت آبادی و میلان کوندرا

توسط:

شهرام پناهی درویش گورنماز

استاد راهنمای:

دکتر حسین نوین

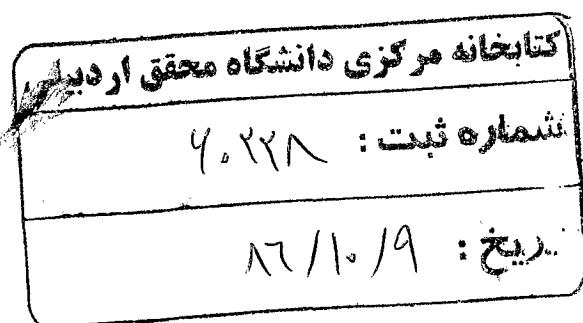
استادان مشاور:

دکتر بیژن ظهیری

۱۳۸۷ / ۲ / ۷

دانشگاه محقق اردبیلی

مهرماه ۱۳۸۶

۱۰۰۱۴۸

بررسی تطبیقی شخصیت زن در آثار محمود دولت آبادی و میلان کوندرا

توسط:

شهرام پناهی درویش گورنمز

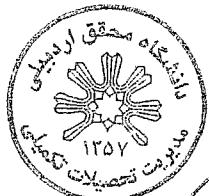
پایان نامه برای اخذ درجه کارشناسی ارشد

در رشته زبان و ادبیات فارسی

از

دانشگاه محقق اردبیلی

اردبیل - ایران

- ارزیابی و تصویب توسط کمیته پایان نامه با درجه: عالی
- دکتر حسین نوین (استاد راهنمای و رئیس کمیته) ..... استادیار
- دکتر رامین محرومی (داور داخلی) ..... استادیار
- خانم دکتر اکرم رحمانی (داور خارجی) ..... استادیار
- دکتر بیژن ظهیری (استاد مشاور) ..... استادیار

«سکوت آب می تواند خشکی باشد و فریاد عطش
سکوت گندم می تواند گرسنگی باشد و غریبو پیروزمند قحط
همچنانکه سکوت آفتاب ظلمات است.
اما سکوت آدمی فقدان جهان و خداست
غریبو را تصویر کن.»

تقدیم به :

«جاودانگی بامدادی» و معصومیت ترانه های غمگین تراز «آییشکایش»:

احمد شاملو

به خواب های اطلسین مادرم و ابروان برف پوش پلدرم

به نقاش کهن آرزوهای مومیائی سرزمهینم :

محمود دولت آبادی

و به سرخی تلخ گل صحرائی :

میلان کوندرا

سپاس از

سیب های ترد و چشممه های مهناهی ادب: دکتر احمد ابو محبوب و دکتر عبدالحسین فرزاد
و همچنین یاد آوران خجسته ای فروتنی و رسالت: دکتر حسین نوین و دکتر بیژن ظهیری

بدرود دانشگاه؛ مقبره ای مرمر، و قطره قطره مردن و بیم و حیرت:

انسان زاده شدن تجسس وظیفه بود

توان دوست داشتن و داشته شدن

توان جلیل به دوش بردن بار امانت

توان خندهیدن به وسعت دل، توان گریستان از سویدایی جان

و توان غمناک تحمل تنهایی، تنهایی، تنهایی عریان

انسان دشواری وظیفه است.

نام: شهرام	نام خانوادگی دانشجو: پناهی درویش گورنماز
عنوان پایان نامه: بررسی تطبیقی شخصیت زن در آثار محمود دولت آبادی و میلان کوندرا	
استاد راهنمای: دکتر حسین نوبن	استادان مشاور: دکتر بیژن ظهیری
مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد گرایش: - رشته: زبان و ادبیات فارسی	دانشگاه: محقق اردبیلی
دانشکده: ادبیات و علوم انسانی تاریخ فارغ التحصیلی ۱۴۰۲/۷/۱۸ تعداد صفحه: ۸۶	
کلید واژه: زن- دولت آبادی- میلان کوندرا- تطبیق ادبی- نقد ادبی	
چکیده:	<p>آنچه در این پژوهش پیش روی علاقمندان و منتقلان و کارشناسان مسائل ادبی قرار دارد بررسی شخصیت زن از دیدگاه دو نویسنده نامدار غرب و شرق، محمود دولت آبادی و میلان کوندرا می باشد. کار این پژوهش بر روی آثار محمود دولت آبادی شامل کلیدر، جای خالی سلوچ، روزگار سپری شده ، سلوک و مادیان سرخ یاک و همچنین بر روی آثار میلان کوندرا شامل جاودانگی، شوخی، آهستگی، بارهستی، عشق های خنده دار و هویت می باشد که با رویکردی علمی و آکادمیک و براساس مولفه های نقد جدید با توجه به مسائل اجتماعی و فرهنگی و نیز سیاسی جوامع ایران و جمهوری چک، پرداخت شده است. بر این اساس در ابتدای پژوهش ضمن توجه به پیشینه ای تحقیق در مورد آثار هر دو نویسنده و معرفی نویسندها، تک تک آثار آنان در دستور کار قرار گرفت. بدین صورت که ابتدا خلاصه ای هر داستان آورده شده و سپس با توجه به موضوع پژوهش، بحث در مورد شخصیت زن و نقطه نظرهای هر دو نویسنده در مورد زن با توجه به آثارشان مورد نقد و تحلیل قرار گرفت که در این بین اشاراتی هم به تشابه یا تفاوت شخصیتها آفریده شده با خدابانوان اساطیری از منظر روان شناسی شده است و نیز پایان کار تطبیق نظرهای دو نویسنده در مورد زن می باشد و با دیدگاه هایی از قبیل مسئولیت پذیری و مسئولیت گریزی... مورد پژوهش و بررسی قرار گرفته اند.</p>

فهرست مطالب

۱	فصل اول: کلیات
۲	مقدمه
۱۳	اهمیت و ضرورت تحقیق:
۱۴	اهداف کلی
۱۵	۱- تعریف متغیرها:
۱۶	۱/۱- ادبیات تطبیقی
۱۷	۱/۲- نقد زن مدارانه
۱۸	۲/۱- نقد زن نویسنده
۱۹	۲/۲- نقد اساطیری
۲۰	۳/۱- رنیت
۲۱	۳/۲- مادریت
۲۲	۴/۱- فمینیسم
۲۳	۴/۲- زنانگی
۲۴	۵/۱- نقد
۲۵	۵/۲- نقد اصالت زن
۲۶	۶/۱- رمان
۲۷	۶/۲- داستان
۲۸	۶/۳- داستان کوتاه
۲۹	فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه‌ی تحقیق
۳۰	مبانی نظری
۳۱	۱/۱- ادبیات تطبیقی
۳۲	۱/۲- ادبیات فمینیسمی

۱۳۴	پیشینه‌ی تحقیق
۴۱	فصل سوم:
۴۱	روش تحقیق
۴۲	روش تحقیق
۴۴	فصل چهارم:
۴۴	بحث و نتایج
۴۰	۱۱۴- درباره‌ی «محمود دولت آبادی»
۴۶	۲۱۴- خلاصه و نقد جای خالی سلوج
۷۱	۲۳۴- خلاصه و نقد رمان رشک بر انگیز کلیدر
۷۷	۴۱۴- نکاتی چند از کلیدر درباره‌ی زن
۸۱	۵۰۴- خلاصه و نقد سلوک
۹۰	۷۴۴- خلاصه و نقد روزگار سپری شده مردم سالخورده
۱۰۰	۷۴۴- خلاصه و نقد آن مادیان سرخ یاں
۱۱۲	۹۴۴- درباره‌ی میلان کوندرا
۱۱۳	۱۰۴۴- خلاصه و نقد رمان بار هستی
۱۱۹	۱۱۴۴- نکاتی چند از بار هستی درباره‌ی «زن»
۱۲۶	۱۲۴۴- خلاصه و نقد رمان جادانگی
۱۳۲	۱۳۴۴- نکاتی درباره‌ی زن از جاودانگی
۱۳۵	۱۴۴۴- خلاصه و نقد رمان هویت
۱۳۹	۱۵۴۴- نکاتی درباره‌ی زن از رمان هویت
۱۴۳	۱۶۴۴- خلاصه و نقد رمان شوختی
۱۴۸	۱۷۴۴- خلاصه و نقد عشقهای خنده دار
۱۵۷	۱۹۴۴- نقد روان شناسی اسطوره‌ای

۲۰/۴ - آفروزیت و زنان تحت تائیر او	۱۶۴
۲۲/۴ - هرا : خدابانوی زناشویی، وفادار به عهد و پیمان و همسر	۱۷۱
۲۳/۴ - آرتیمس : خدابانوی شکار و ماه، رقابت جو و خواهر	۱۷۵
۲۴/۴ - تطبیق نظریه دو نویسنده	۱۷۹
۱/۲۴/۴ - نقش مادری	۱۷۹
۲/۲۴/۴ - نقش عاشق و مشوقی	۱۸۱
نتیجه گیری محدودیت‌ها و پیشنهادها	۱۸۶
پیشنهادها	۱۸۸
محدودیت‌ها	۱۸۹
پیوست منابع و مأخذ	۱۹۱

فصل اول: کلیات

از آنجایی که خوانش آثار ادبی و بخصوص زیباترین نوع ادبی، رمان، دارای شاخصه های ویژه می باشد که هر کدام به صورتهای خود آگاه و یا ناخودآگاه در آثار خلق شده تعییه می شوند لذا می توان رمان را از زوایای مختلف نقد و بررسی و تحلیل نمود و از هر کدام از این زوایا، به نکات و موارد ارزشمندی دست یافت که می تواند گره گشای بسیاری از مشکلات بشری در عصر حاضر باشد. چرا که ادبیات با توجه به مهمترین ویژگی ابدی و ذاتی اش، که همانا دادن آگاهی بیشتر به انسانها جهت حل مشکلاتشان می باشد، می تواند به عنوان یکی از زیر شاخه های اساسی علوم انسانی و دانش کاملا بشری، راه گشای بسیاری از ابهامات، و پیچیدگیهای زندگی فردی، اجتماعی و حتی فرهنگی باشد.

باتوجه به اینکه اثر ادبی می تواند عصاره ای از وقایع و نیز شرح حال انسانهایی باشد که هم زمان و هم عصر با اثر، اتفاق می افتد، به همین دلیل می تواند یکی از بهترین نمونه ها برای به تصویر کشیدن واقعیات روانی و نیز شخصیتی افراد باشد.

نویسندهای قرن معاصر بر حسب ضرورت زمان و دوره ای که در آن زندگی می کنند، هر کدام، دارای دغدغه های خاص و منحصر به فرد می باشند. در این میان

کسانی موفق بوده اند که دغدغه هایی «بشری» داشته و سعی و تلاش نموده اند تا

این دغدغه را به شکل گویا به تصویر کشیده باشند.

لذا با توجه به اهمیت موضوع «زن» و شخصیت منحصر به فرد و ژنتیکی خاص او،

در اجتماع زندگی و نیز به همین ترتیب در آثار ادبی نویسندهان مطرح جهان، این

موضوع در آثار دو نویسنده نامدار قرن، محمود دولت آبادی از ایران و میلان کوندرا

از جمهوری چک، مورد نقد و پژوهش قرار می گیرد.

آنچه در این پژوهش مورد قضایت و نقد و تحلیل قرار گرفته است بررسی

شخصیت زن از نظر نقد ادبی و نیز دیدگاه کاملا علمی و روان‌شناسانه می باشد و

سعی بر آن شده است که به دور از تعصبات ملی و قبیله ای و حتی دینی، تنها به

چگونگی به تصویر در آمدن شخصیت زن در آثار این دو نفر پرداخته شده و از هر

گونه حکم کلی دادن یا رد و تایید حرکات شخصیتهای فردی در آثار این

نویسندهان پرهیز شود بنابراین ضعف و قوت خصوصیتی بارز و منحصر به فرد در

شخصیت غالب از هر کدام از آثار دو نویسنده نمی تواند حکم به قطعیت پذیرفته

شدن آن ویژگی از جانب پژوهشگر و حتی خواننده این پژوهش باشد.

با تمام این تفاسیر بد نیست در جهت نشان دادن حسن نیت پژوهشگر مبنی بر ارائه

ی تصویری واقعی از زن بخش کوتاهی از آنچه در ادبیات کلاسیک ایران و جهان

بر زن رفتہ است آورده شود:

زن یکی از چند کلید راز گشای فرهنگ اقوام است زیرا موجودی است اسرار آمیز

که همواره دو ساحت داشته: چمال و جلال عشق و زشتی و پستی مرگ. هم بار می

گیرد و می زاید و بنابراین با مهر زندگی می آفریند و هم می میراند یعنی از فرط

دلستگی خود خواهانه جگر گوشه اشن را چنان در آغوش می فشارد که نفتش را

می گیرد اما فرزند بیجان با ورود رمزی به بطن مادر جان تازه می یابد و رستاخیز

می کند زیرا عشق، که زن مظهر آرمانی آن است چون شعر، خلق مدام است و این

خلق مدام به دست زن صورت می پذیرد به این معنی که زن از سویی از لحاظ

جسمی، روحی و نفسی، به مرد حیات می بخشد و از سوی دیگر چون بوته‌ی

زرگری است که در آن تضادها، به یمن عشق کیمیا کار از میان بر می خیزد و زمان

فسخ می شود و زنجیرهای پنهانی می گسلند و سوانحجام وحدت آغازین و آرام بخش

آدمی با کلیتی که برتر از او است و از دست رفتہ بود دوباره به دست می آید و

بدینگونه زن که مرد را به جهان آورده باری دیگر به وی بخانی تازه و زندگانی
گستردۀ تر اعطای می‌کند. (ستاری؛ ۱۳۸۴: ۱)

امام محمد غزالی که به گفته‌ی خود «چهل سال در دریای علوم دین غواصی کرد تا
به جایی رسید که سخن وی از اندازه‌ی فهم بیشتر اهل روزگار در گذشت» می‌
گوید: زن که در حقیقت بندۀ‌ی مرد است و در دست وی اسیر است، حقاً سزاوار
ترجم و احسان و مدارا است. اما جناب غزالی در جایی دیگر از زن چنان یاد می‌
کند که گویی زن شیطان است و شیطان او را از راه برده است. مثلاً در ذکر

خلاصه‌ایی که «حق تعالیٰ زنان را به آن عقوبیت کرده است» می‌آورد:
«چون حوا در بهشت نافرمانی کرد و از آن درخت گندم خورد، حق تعالیٰ زنان را
هشت ده چیز عقوبیت فرمود کردن» و نیز «بدان که جملگی خوی زنان بر ده گونه
است و خوی هر یک به صفت چیزی از حیوانات مانند است: یکی چون خوک، دوم
چون کپی (بوزینه) سه دیگر چون سگ، چهارم چون مار، پنجم استر، ششم چون
کژدم، هفتم چون موش، هشتم چون کبوتر، نهم چون رویاه، دهم چون گوسفند». و با
این حکم هم شاید خواسته است خلی و ظلمی را که رفته است به اصلاح آورده و
به عدل تدارک کند: «و زنی که خوی گوسفند دارد مبارک بود همچون گوسفند که

اندز همه چیزهای وی منعفت یابی زن نیک همچنین با منعفت بود».(ستاری؛۱۳۸۴):

(۱۰)

اینگونه نظرها در طول تاریخ و ادبیات ایران، زن ایرانی را بالاجبار به دور از صحنه

های فرهنگ ساز نادیده گرفته و نقش زنان در آفرینش این صحنه ها با بی رحمی

تمام سرکوب شده و گویی بهانه ای به نام حوا که صرفا یک اسطوره‌ی کاملاً دینی

است، نافرمانی ابدی برای زن را رقم زده و عقوبیتی همیشگی را برای زنان جامعه به

ارمغان آورده است. چه بس ادلایل توجیه کننده‌ی انسانهایی همچون غزالی بستر

مناسبی برای سرکوب زن در جامعه ایجاد کرده باشد لکن این بی اعتمانی های ضد

بشری از دوران معاصر با وجود نویسنندگان، شاعران و روشنفکرانی همچون احمد

شاملو، صادق هدایت، فروغ فرخزاد و دولت آبادی که تمامی تلاششان در جهت

اعتلای معنای «انسان سالاری» و دادن «آگاهی» به جامعه بوده است متوقف شده و

زن ایرانی با پذیرش «صفت زهدانی اش» و با حضوری موفق تر و مهم تر از همه

«واقعی تر» به جامعه معرفی شده است، تا دیگر شاهد زن ستیزی های بی رحمانه

نباشد. برای ادعای زن ستیزی های گذشتگان می توان اشاره هایی دیگر از شاعران

نامی ایران را مثال زد:

«نظمی»:

زن گرنه یکی هزار باشد
در عهد کم استوار باشد

زن دوست بود ولی زمانی
چون جز تو نیافت دلستانی

چون جز تو یکی دگر بینند
خواهد که دگر ترا نبیند

این کار زنان پا کیاز است
افسون زنان بد دراز است

ناصر خسرو:

به گفتار زنان هرگز مکن کار
زن را تانوانی مرده انگار

زنان چو ناقصان عقل و دینند
چرا مردان ره آنان گزینند

افضل الدین کاشانی:

گر عمر عزیز خوار خواهی زن کن
در دیده اگر غیار خواهی زن کن

ماننده ی اشتران بختی شب و روز
در بینی اگر مهار خواهی زن کن

جامی:

زن از پهلوی چپ شد آفریده
کس از چپ راستی هرگز ندیده

«ملک الشعرا بهار» هر چند که در برخی اشعارش به زن با نظر مثبت می نگرد و او را

«شعر خدا» می داند ولی در اشعار دیگرش چنین می سراید:

<p>خویش را صد قلم بزک کردن</p> <p>در طبیعت طبیعتی ثانی است</p> <p>هنرش جلب مایه و زاد است</p> <p>... ای که اصلاح کار زن خواهی</p> <p>زن ز اول چنین که بینی بود</p>	<p>خایش زادن است و پروردن</p> <p>کارگاه نتاج انسانی است</p> <p>شغل او افراط و ایجاد است</p> <p>بی سبب عمر خویشن کاهی</p> <p>هیچ تدبیر چاره اش ننمود «</p>
--	---

(کدیور؛ ۱۳۸۱: ۱۵)

در واقع زیونی و کوچک شمری زن که داستانی دراز دارد منحصر به منطقه و فرهنگی خاص نیست و مرد سالاری هنوز در بخش اعظم جهان امروز حاکم است و بسیارند جوامع پدر سالار که می دانند زن «از بخت بد» قابل اجتناب نیست و به همین علت که نمی توان ازو گذشت مردان می کوشند تا حوزه‌ی اختیار و اقتدار او را هر چه تنگتر کنند و از زن تصویری معکوس تصویر خود بسازند تا آنجا که مرد آفریده‌ی خداوند و تجسم خیر می شود و زن مخلوق شیطان و مظهر شر.

(ستاری؛ ۱۳۸۴: ۲۳۳)

شایان یاد آوری است که آورده چنین شاهد مثالهایی، آگاهی دادن برای توسعه پیشرفت و شکوفایی در ابعاد مختلف حیات و در هر فرد ایرانی است چرا که باید

اندیشه های فرهنگی غلط را به جامعه شناسانده و در جهت اعتلای فرهنگ انسان سالاری تلاش کرد.

با نگاهی به ادبیات پارسی اعم از رسمی و یا فرهنگ توده ای به عنوان منعکس کننده‌ی تاریخ اجتماعی و فرهنگی ایران در می‌یابیم که نگاه شاعر و بالتبغ نگاه جامعه به زن یا به عنوان معشوق و دلیر و از سر هوسبازی است و یا با دیدگاهی تحقیر آمیز نگاه به موجودی است ضعیف و ناتوان که سزاوار ترجم و شفقت است در یک مقایسه‌ی تطبیقی اشعار و امثال و حکم فارسی می‌توان دریافت که دیگر نگاهی نداشته باشد. این نگاهی که مردان به خوش قولی، پایان نگری، داشتن فضل و هنر، معنی پرست بودن امید به آینده، صداقت و خوش عهدی، نگهداری اسرار، سخنوزی، تمسک به عمل و به حرف ... شهره اند، زنان نیز به جهل، نقض عهد، ناقص العقلی، نازک دلی، سُست رائی، خوردن و خفتن، مکاری، بد فهمی، ناتوانی در رایزنی، شباهت با مار و اژدها، بد اختری، افشاری اسرار، بی صلاحیتی برای مشورت، بی ظرفیتی برای تغییر و ... توصیف شده اند. تردیدی نیست که این ویژگی‌ها نمی‌تواند مبنایی برای رابطه‌ی صحیح و انسانی میان زن و مرد و طبعاً جامعه‌ای متعادل برای برقراری نهادهای دموکراتیک باشد. (کدیور: ۱۳۸۱: ۳۲)

به راستی از رودکی تا نیما زن ایرانی کجاست؟ آیا کسی که در غزلیات فارسی
تصویر می شود، حقیقتاً زن ایرانی است؟ سربازانی که به دنبال هوس‌های محمود
غزنوی و تیمور لشگ و امثال آنها جان می باختند، در کجای تاریخ دفن شده‌اند؟
زنانی که با بدبختی و فقر کودکان پدر مرده‌ی خود را به دندان می گرفتند و یتیم
داری می کردند، کجا بایند؟

همان‌هایی که جناب سعدی شیرازی، شاهان و سران میخواره‌ی زنگیان و اتابکان را
به ترحم نسبت به آنان دعوت می کند، آن‌مادر اصفهانی کجاست. که نادر افشار تنها
فرزند او را در دهلى مدفون کرده است؟ اشک‌ها و تنها‌های این زن در کجای
ادبیات ما جای دارد؟ (فرزاد؛ ۱۳۸۵: ۱۷)

غربی‌ها با سوق دادن به سوی شبه آزادی و عدم مسئولیت کوشیدند زنان و مبارزات
آنان را به سویی دیگر منحرف کنند. اکنون زن غربی واقعاً نمی‌داند با این آزادی
مطلق که در حقیقت جبر ق سرگردانی است چه بکند زیرا به نوعی دیگر خود را
جنس دوم و گرفتار در دست همان خرافه‌های گذشته می‌داند البته از نوع مدرنش
و سرانجام احساس می‌کند که آنچه در طلبش بوده نه تنها هرگز به دست نیامده
بلکه در آشفته بازار شهوت سالاری بازی را باخته است. (فرزاد؛ ۱۳۸۵: ۱۷)

یادآوری می شود که در آثار هر دو نویسنده - همان طور که بعدها خواهد آمد -

آفرینش ادبی و نیز طرح مسائلی عمدۀ در زندگی انسان ها از قبیل مسائل سیاسی،

فرهنگی، و هنری به زیباترین شکل ممکن صورت گرفته است و هر کدام از این

آثار گویای حوادثی تاریخی و فرهنگی از سرگذشت ملتی منحصر می باشد که

خوانش این آثار می تواند حقایق بسیاری از حیات مردمان این دو سرزمین را، یا

حقایقی بشری را، برما آشکار سازد ، که در این بین توجه ویژه و اساسی هر یک از

نویسنده‌گان به کلمه‌ی «زن» آنقدر پرنگ و قابل توجه است که به خودی خود،

نگارنده رابه پژوهش در اندیشه‌های این دو نویسنده و نیز نویسنده‌گان دیگر در مورد

زن ترغیب کرد که ماحصل اش پژوهش حاضر می باشد که به گمان نگارنده

استخراج شخصیت «زن» و احساسات و روحیات منحصر به فردش در آثار دو

نویسنده می تواند بسیاری از مشکلات رفتاری در جوامع امروز را که اساسا در

شناخت انسانهای مقابله مشکل دارند بر طرف نماید بخصوص برای افراد جوان ، می

تواند راه گشای بسیاری از رمز و رموز عواطف و احساسات و روان بسیار نحسیان

زن باشد. حتی خوانش این پژوهش برای زنان نیز می تواند بسیار مفید و موثر باشد

زیرا که تصمیم گیری و پیش بینی دربرابر حوادث زندگی و اینکه کدام عکس العمل

موفقیت را و کدام عکس العمل شکست را در پی خواهد داشت می تواند راه

گشای بسیاری از زنان جامعه‌ی ما باشد. بر این اساس و با این تفاسیر برای این

پژوهش، درباره این مسئله این سوالات به نظر می آیند:

۱- اندیشه‌هایی که در جامعه‌ی ادبی ایران در مورد زن وجود دارد چه شباهت‌ها و چه تفاوت‌هایی با سایر ملل دارد؟

۲- مسئولیت پذیری و مسئولیت گریزی حاکم بر شخصیت زن شرقی و زن غربی ناشی از چیست؟

۳- زن در ادبیات معاصر جهان (آثار دو نویسنده مطرح قرن) چه جایگاهی دارد؟
۴- ایده‌ها، آرمان‌ها و اهداف زندگی از دو دیدگاه زن شرقی و زن غربی به کدام سو در حرکتند؟

۵- توجه به روحیات و روان زنانه در آثار ادبی، تاچه حد می تواند راه گشای حل مشکلات زنان در جامعه باشد؟

۶- پیام هر دو نویسنده در آثار شان نسبت به موجودیت زن چیست؟
۷- فرهنگ بومی و آداب و رسوم ملی و محلی، تا چه حد در شکل گیری شخصیت زن نقش دارد؟